

ULTIEME UITDAGING

Rolf Österberg

Hoofdstuk 1

‘Ik zie jullie over twee weken. Was gezellig, niet?’ Hans geeft Arne, de machinist onder wie hij op de tanker K-61 heeft gewerkt, een hand. ‘Misschien gaan we weer naar Rio.’

‘Dan zou ik niet aan wal gaan. Er zou zo maar iemand met een kind in haar armen kunnen staan, dat naar je wijst en “papa” roept. Dat loopt vast in de papieren. Het is slechts een advies.’

Hans schiet in de lach om Arnes woorden en uitgestreken gezicht.

‘Wie het kindje krijgt, mag het houden’, zegt hij terwijl hij zijn rugzak op zijn schouder gooit en naar de loopplank gaat. ‘We houden contact, ja?’ is het laatste wat hij zegt voor hij de kade oploopt.

Hartstikke goeie reis geweest, denkt hij met een glimlach. De gage is beter dan wat hij op de Stockholm en de San Miguel verdiende en in Arne had hij een prima chef. De halve Duitser...

‘Meneer De Koster?’

Er staan opeens twee politieagenten voor hem die hij niet eerder heeft gezien. Nee, geen politie; dit zijn marechaussees. Het zweet breekt hem een moment uit. Verzijl, zijn chef op de San Miguel, heeft hem voor de kalkemmers, zoals hij ze noemde omdat ze soms witte helmen dragen, gewaarschuwd. Zij hebben volgens hem opdracht om degenen die zich aan de dienstplicht onttrekken, op te pakken. *Verdomme. Ik had uit Nederland weg moeten blijven, maar heb die waarschuwing niet serieus genomen. Je bent een eikel, De Koster. Lul je eruit!*

‘Wat kan ik voor u doen?’ *Altijd beleefd blijven, misschien levert het wat op.*

‘Mag ik je monsterboekje even zien?’ vraagt een van hen.

Hans zucht, doet de rugzak af en bukt om uit een zijvak een groen boekje te pakken. Met de nodige tegenzin geeft hij het aan de marechaussee. Er rijden twee vrachtwagens met containers achter de marechaus-

sees langs. Een stuk rechts van hem staan twee oranje geverfde kranen die containers op vrachtwagens plaatsen.

De marechaussee slaat het boekje open en vergelijkt kennelijk zijn naam met de namen in het boek dat zijn collega heeft opengeslagen.

‘Je bent Hans de Koster, geboren op elf mei 1949 te Ochten?’

‘Dat klopt, meneer.’ Hans steekt zijn hand uit in de hoop dat daarmee de zaak is opgelost.

De marechaussee negeert zijn gebaar. ‘Ben je ervan op de hoogte dat je vorig jaar, op 18 maart 1968, voor militaire dienst gekeurd had moeten worden?’

Dus toch. Helaas: proberen te redden wat er te redden valt. Die marechaussees zijn vast wel redelijke mensen.

‘Nee, dat wist ik niet. Ik ben al een tijd niet thuis geweest en ben daarom niet op de hoogte. Bovendien ben ik Jehova getuige.’ Hij heeft ergens gelezen dat die gelovigen niet in dienst hoeven, of is dit lariekoek? Opnieuw steekt hij zijn hand uit, nu om het monsterboekje terug in ontvangst te nemen.

De marechaussee maakt geen aanstalten om aan zijn gebaar te voldoen. ‘Meneer De Koster, je gaat met ons mee. De nacht breng je bij ons door en je wordt door onze zorg morgen naar de keuring gebracht.’

‘Maar ... maar...’ Hans zijn mond valt open van verbazing. ‘Maar ik kan toch wel naar huis? Ik heb mijn ouders al maanden niet meer gezien en...’

‘Dan zal die ene dag dat zij langer moeten wachten ook niet veel uitmaken. Je mag straks je ouders bellen. Na de keuring kun je naar huis. Mocht je worden goedgekeurd, krijg je een oproep om je op een kazerne te melden. Ik adviseer met klem om je daar niet aan te onttrekken.’

Hans heeft geen idee wat hij daarop moet zeggen. Hij pakt zijn rugzak en loopt achter de marechaussee aan naar een blauw Volkswagenbusje. Drie kwartier later stapt hij de brigade marechaussee in Rotterdam binnen.

‘Welkom’, zegt iemand die achter de balie zit. ‘Ik wijs je eerst je onderkomen. Het is een cel, maar die is niet afgesloten. Je kunt straks bij mij naar huis bellen en je eet in de eetzaal. Daar breng ik je straks naartoe.’ De man, een burger, komt achter zijn bureau vandaan en gaat hem voor. ‘Toiletten en douche laatste deur rechts’, zegt hij en wijst naar het

einde van een gang waar zich zo te zien links en rechts cellen bevinden. 'Hier slaap je vannacht.'

De man duwt de deur open. Hans ziet een stalen bed met een blauw geruite matras. Op het uiteinde ervan liggen grijze dekens, lakens en een kussen. Boven hem brandt een ronde plafondlamp die een koud, wit licht uitstraalt. In de hoek staat een kleine tafel met een houten stoel. Aan de deur is een paar kledinghaken gemonteerd.

'Je vindt het wel, neem ik aan?'

'Ja, geen probleem', zegt Hans dof. Hij zet zijn rugzak op de stoel en laat zich op het bed zakken, dat een piepend geluid maakt.

'Dat heb je aardig geregeld, De Koster, maar dan lieg ik', mompelt hij voor zich uit en gaat op zijn rug liggen. Hij had naar Verzijl moeten luisteren, zijn chef toen hij nog in de machinekamer van de San Miguel werkte. Je kunt ook vrijwillig in dienst gaan. Zo ben ik vroeger in Korea terecht gekomen, had hij hem toevertrouwd.

Daar had Hans best respect voor, hoewel hij niet veel van die oorlog wist en ernaar vragen, liep op niets uit. 'Afgesloten hoofdstuk. Daar wil ik het niet meer over hebben', was Verzijls antwoord op zijn vragen geweest. 'Dienst maakt een kerel van je.'

Daarmee was de kous af. Het advies om vrijwillig in dienst te gaan, heeft hij nooit serieus in beschouwing genomen, hoewel het vroeger wel eens door zijn hoofd is gegaan. Thuis wilde hij niet blijven. Hij was acht toen zijn vader hertrouwde. Daarmee begon de ellende. Met zijn stiefmoeder, die nogal wat jonger dan zijn vader was, kon hij niet door dezelfde deur. Op school was het ook twee keer niets. Omdat de situatie thuis steeds verder uit de hand begon te lopen, stelde zijn vader voor dat hij ging varen. In de gang van het huis hangt een Delfts blauw tegeltje met de spreuk: Oost-West, Thuis Best. Hans vertaalde dat in Oost-West, thuis is het ook niet alles. Maar goed, die tijd is voorbij. Het varen is hem goed bevallen. In het begin was het wennen geblazen omdat er aan boord een strakke discipline heerste. In militaire dienst zal dat niet anders zijn. Het is alleen anderhalf jaar puur tijdverlies waarbij je iedere maand met een fooi wordt afgescheept.

Hans komt omhoog en loopt naar de douche. Daarna gaat hij naar de receptionist die hem naar de eetzaal brengt. Er zit een paar mannen in

uniform en burger aan enkele tafels. Hij gaat apart zitten en loopt na het eten naar zijn cel terug. Het is nog vroeg als hij na lang piekeren onder de dekens kruipt. Morgen naar de keuring. Misschien wordt hij afgekeurd en dan kan hij terug naar zee. Hij heeft Arnes en Verzijls telefoonnummer en een van beiden kan hem vast wel helpen om ergens aan te monsteren. Richting Brazilië... De vrouwen daar lusten er wel pap van, maar natuurlijk ook van geld. Hoe noemden ze dat geld ook alweer? Reais, schiet hem te binnen voor zijn ogen dichtvallen.

De volgende dag stapt hij om half negen met nog drie mannen van ongeveer zijn leeftijd in het blauwe busje. Een van hen heeft hij die ochtend in de eetzaal gezien.

‘Ook de klos?’ vraagt iemand met haar dat tot op zijn schouders valt. Hij pakt een sigaret uit een pakje en wil die aansteken als de marechaussee die naast de chauffeur zit, zegt dat er niet wordt gerookt. Met een vloek steekt hij de sigaret terug. ‘Dat is nog maar het begin. Je vrijheid ben je in dienst kwijt’, houdt hij de anderen voor. ‘Ik laat me afkeuren.’

‘Hoe denk je dat te doen?’ vraagt een ander die ook lang haar heeft.

‘Zeggen dat je het ‘s nachts in je bed doet’, grijnst hij.

‘En dat geloven ze’, zegt de derde persoon.

‘Gewoon volhouden. Veel hoesten helpt schijnbaar ook en stomme antwoorden bij de psycholoog geven.’

Dat is die gozer vast wel toevertrouwd. Maar Verzijl heeft me gezegd dat je problemen bij het aanmonsteren krijgt als je voor de dienst bent afgekeurd. In Verzijls ogen ben je dan een kneus. Ik ga me niet als een idioot gedragen en zie wel wat ervan komt.

De drie hebben het nog steeds over de keuring en waarom ze zijn opgepakt. Het gaat langs hem heen. Buiten miezert het en er staat een stevige wind. Na de keuring gaat hij naar huis. Hij heeft geen idee hoelang het gaat duren voor hij zich ergens moet melden. *Als ik word goedgekeurd. Maar als ik weer wil gaan varen, zal ik me nu aan moeten passen.*

Om half tien gaat hij met de anderen een gebouw binnen. Er staat een wit bord met de tekst “Keuringsraad dienstplichtigen”. Hans loopt als eerste achter de marechaussee aan. Ze gaan een krakende trap op en komen bij

een zaaltje waar zeker al tien mannen zitten. De stemming is bedrukt. Onzekerheid is bij allen troef. Hans zoekt een plaats aan de zijkant van de zaal. De marechaussee verdwijnt nadat ook de drie jonge mannen die met hem naar hier zijn gebracht, in de zaal zitten.

Hans loopt naar de hoek waar een koffieautomaat staat en gooit er twee kwartjes in. Hij heeft nog maar net zijn koffie op, als hij door de luidspreker hoort: 'De Koster, kamer acht.'

Hij loopt de deur uit. Op de muur is een stuk papier geplakt met een pijl waaronder "kamer acht" geschreven staat. Hij gaat de gang een stukje in en botst bijna tegen iemand aan, die gniffelend 'afgekeurd' zegt. Hoor je dat gelijk, vraagt hij zich af.

Er hangt een stuk papier in plastic op een deur met daarop de tekst: "Kamer acht, binnen zonder kloppen". Daar gaat hij naar binnen en ziet er een oudere, kleine man met een witte jas aan en een brilletje op achter een bureau zitten. *Ongetwijfeld de dokter*. De man is aan het schrijven, kijkt kort op en wijst naar een plaats waar een geel scherm staat.

'Kleed je daar uit, onderbroek aanhouden. Ik kom zo bij je.'

Hans doet wat hem wordt gevraagd. Het duurt even voor de dokter naar hem toe komt en het uiteinde van een stethoscoop op zijn borst drukt. Hij luistert, vraagt hem om een paar kniebuigingen te maken en kijkt in zijn mond waarbij hij met een houten spatel zijn tong naar beneden drukt. Binnen tien minuten kan hij zich weer aankleden. Daarna vraagt de dokter hem een paar dingen over ziektes, botbreuken en nog een paar lichamelijke ongemakken, waarop hij steevast 'nee' antwoordt. 'Ik voel me gezond', zegt hij na de laatste vraag.

'Ga terug naar de wachtkamer tot je voor het psychologisch onderzoek wordt opgeroepen', zegt de arts en neemt weer plaats achter zijn bureau.

Zonder iets te zeggen gaat Hans het kantoor uit en loopt terug naar dezelfde ruimte, waar het drukker is geworden. De stoel waarop hij aan de zijkant heeft gezeten, is nu bezet. Hij gaat naast twee anderen op een bank tegen de muur zitten. Op de tafel met stalen poten en een plastic, donkerbruin blad, staat een paar lege koffiebekertjes. Hans hoopt dat het niet te lang gaat duren voor hij hier weg kan. Zijn rugzak staat beneden naast een stel tassen van andere mannen die misschien ook onvrijwillig hier zitten. Straks naar de trein en naar huis. Alles beter dan hier.

'Hoe ging het?' vraagt de persoon naast hem.

'Geen idee, niks bijzonders', antwoordt hij onverschillig.

'Ik heb altijd pijn in m'n rug als ik buk', merkt iemand op. 'Ik denk dat ik word afgekeurd. Dat hoop ik in ieder geval.'

Ja, straks als kneus verder. Als ik Verzijl dan nog ooit tegenkom, zal hij me geen woord waardig gunnen. Korea-ganger. Dan ben je geen kneus, maar een bikkelaar. Zou ik me ook voor een oorlog opgeven? Nee, dat kan ik me niet voorstellen. Stel dat...

'De Koster, kamer twaalf.'

Hans schrikt op uit zijn mijmeringen en komt omhoog.

'Daar zit de psychiater. Zeg dat je heimwee hebt. Hoef je ook niet in dienst', zegt de man naast wie hij op de bank zat.

'Of homo. Word je ook afgekeurd', geeft iemand anders hem advies.

Heimwee? Jezus, ik kom net van boord! Die psychiater zou me onmiddellijk uitleggen. Hij weet vast wel dat ik heb gevaren.

In de kamer zit een man in burger, althans zonder witte jas, achter een bureau te schrijven. Hij kijkt op als Hans voor hem staat en wijst op een stoel voor het bureau.

'Mijn naam is De Kroon en ik ben een psychiater, zoals je ongetwijfeld hebt begrepen. 'Ik begrijp dat de marechaussee je naar de keuringsraad heeft gebracht?'

'Eh ja, ik was die oproep helemaal vergeten.'

De Kroon kijkt hem nadenkend aan. 'Moet ik daaruit concluderen dat je maanden niet thuis bent geweest? Je woont nog thuis neem ik aan?'

'Ja, dat is juist.' *Wat moet hij nou van me? Word je afgekeurd als je niet regelmatig naar huis gaat?*

'Ben je graag thuis?' De man kijkt op een papier.

Hans haalt onverschillig zijn schouders op. 'Niks op tegen, maar de laatste jaren is het er niet van gekomen.'

'Heb je een vriendin?'

Ja, in Rio in een bordeel en ook in Bangkok. Oh ja, Manilla. Helaas is Rotterdam wat te duur. Als ik dat zeg, word ik vast een kneus. 'Nee, niet echt.'

'Hoe sta je er tegenover om in dienst te gaan? Je bent bijna eenentwintig. De meeste dienstplichtigen zijn jonger.'

'Ik zal proberen er het beste van te maken.' Wat moet ik anders zeggen? Dat ik anderhalf jaar niet met een footje wil worden afgescheept? Ik heb nog wel wat guldens bij de Giro staan, maar veel is het niet. Het meeste van mijn gage is in de havens achtergebleven. Wat een poppenkast... Ik heb helemaal geen zin om daarop in te gaan. Maar het is beter om beleefd te blijven.

'Wat wilt u precies weten?'

'Vertel eens iets over je jeugd en bijvoorbeeld waarom je bent gaan varen.'

'Over mijn jeugd weet ik niets bijzonders te vertellen en ik ben gaan varen omdat het goed verdient.'

'Leven je ouders nog?'

'Mijn moeder is overleden. Mijn vader is hertrouwd', antwoordt hij met enige tegenzin.

'Wat voor schoolopleiding heb je?'

'Lagere school en mavo.'

De psychiater kijkt hem een moment onderzoekend aan en begint daarna te schrijven. Na een paar minuten zegt hij: 'Heb je een vraag voor mij?'

Ben ik goedgekeurd, wil hij het liefst vragen, maar hij zwijgt. Als hij is afgekeurd, kan hij daar niets meer aan veranderen.

Hans is twee weken thuis als zijn vader hem een brief geeft die het stempel "Ministerie van Defensie" op de enveloppe heeft. Met kloppend hart maakt hij de enveloppe open en leest de paar regels.

'En?' Zijn vader is tegenover hem aan de keukentafel gaan zitten. 'Moet je in dienst?' Zijn vader houdt zijn hand op en Hans geeft hem de brief, waarin ook een treinkaartje zit, een roze stukje papier.

'Ja, ik ben goedgekeurd en moet me op 17 mei melden. Dat is over twee weken.'

'Derde depot infanterie, Ernst Casimir kazerne, Roermond', leest zijn vader hardop. Hij geeft hem de brief terug. 'Dat is niet bepaald naast de deur, uurtje of twee met de trein van Kesteren, denk ik. Ach, anderhalf jaar is wel door te komen.'

Hans haalt zijn schouders op. 'Ik heb er niet echt moeite mee dat ik in dienst moet, maar aan boord verdiende ik veel meer. Als ik was afgekeurd, had ik misschien nergens meer kunnen aanmonsteren.'

Zijn vader staat op en schenkt een kop koffie in. Hij houdt de kan omhoog. Hans knikt en pakt de beker aan. De koffie is bitter en hij doet er wat melk en suiker bij.

‘Je bent hier altijd welkom’, zegt zijn vader. ‘Dat weet je.’

Hans knikt en drinkt van zijn koffie. *Ik zou niet weten waar ik anders heen moet. Het weekend in de kazerne blijven, wil ik niet. Dat weet ik nu al. Nou ja, deze twee weken zijn ook snel voorbijgegaan.* Hij heeft zijn stiefmoeder zoveel mogelijk ontweken en is een paar keer met zijn vader’s zondags naar het voetballen gaan kijken. Na afloop van de wedstrijd een paar biertjes in de kantine van de club. Daar kwamen ook best leuke meiden, maar die hadden allemaal verkering. Zijn jongere zus Marta kan hij wel goed mee opschieten, maar ze vermijden het allebei om over “mama” te praten, zoals zij haar noemt. Dat woord krijgt hij niet over zijn lippen. Zijn eigen moeder overleed toen hij acht jaar was. Wat later is de ellende begonnen. Zijn stiefmoeder vond dat pa hem voortrok boven Marta. Dat leidde tot steeds meer ruzie tussen hen, waarbij hij het middelpunt was.

‘Ik ben ook dienstplichtig geweest’, zegt zijn vader opeens en kijkt hem ernstig aan. ‘Maar dat was een andere tijd.’

‘In de oorlog?’ vraagt Hans verwonderd. Zijn vader heeft er nooit één woord over gezegd.

‘Ja, ik lag op de Grebbeberg. Ik herinner me het nog als de dag van gisteren.’ Zijn vader staart dromerig voor zich uit.

Dat had ik niet van die ouwe gedacht. Ik kijk ineens met andere ogen naar hem. ‘U hebt het in ieder geval overleefd’, zegt hij.

‘We hebben het bijna drie dagen volgehouden. Ik was de .30 schutter van onze groep. Die hebben ze niet meer in het leger.’

‘U hebt zich overgegeven?’

Zijn vader zucht. ‘We waren in de buurt van Rhenen, volledig omsingeld. Mijn sergeant, Vonk, nam dat besluit. Hij kon niet anders.’

Er valt een stilte. Zijn vader is nooit spraakzaam geweest en heeft in een paar minuten meer verteld dan Hans zich kan herinneren. Zelfs als ze samen een biertje na de voetbalwedstrijd in de kantine dronken, zei hij niet veel. Zijn tweede vrouw, Hans’ stiefmoeder, kwam nooit ter sprake. Daar was Hans niet rouwig om. Zo gaat dat soms. Het is niet anders.

Varen was best een goede tijd en misschien valt de dienst wel mee. Roermond. Wel een eind weg van Ochten. *Ik snap dat niet. Er zijn kazernes die veel dichterbij liggen, maar ik moet naar Roermond, Het zal wel een reden hebben. Misschien had ik veel eerder moeten vragen of ik bij de marine had mogen dienen, maar daar is het nu vast te laat voor. Lekker slim, De Koster, maar dan lieg ik.*

Hoofdstuk 2

Hans stapt met zijn zwarte tas, waarop het clublogo van de plaatselijke voetbalclub Uchta prijkt, de trein uit en kijkt op het station onwennig om zich heen. De treinreis duurde twee uur en hij heeft met niemand contact gehad. Er staat een aantal mannen met tassen bij een militair met een rode band om zijn mouw waarop met zwarte letters “stations patrouille” staat geschreven.

‘Ga het station uit en wacht buiten bij de drietonner’, zegt de militair en wijst naar de uitgang.

Hans volgt een paar mannen. Buiten het station staat een groene vrachtwagen met een groen zeil. Dat moet de drietonner zijn. Er staat een man naast in een groen pak met twee brede, gele strepen op zijn epauletten. Hij haalt de sigaret uit zijn mond, gooit die op de grond en trapt erop. Daarna doet hij de achterklep open.

‘Instijgen en doorschuiven naar voren’, zegt de militair onverschillig.

Hans doet wat hem wordt gezegd. Hij zit geklemd tussen twee mannen die zwijgend voor zich uitstaren. Iemand zegt iets, maar het is een dialect dat Hans niet verstaat. Een ander antwoordt op een zangerig toontje. Limburgers. Aan boord van de Stockholm hadden er twee aangemonsterd. Ze waren bijna niet te verstaan. Maar dat is het Fries voor hem ook niet. Niet zijn probleem.

Het duurt zeker drie kwartier voor er nog een groep mannen de vrachtwagen binnenkomt. De militair die waarschijnlijk de chauffeur is, roept met luide stem: ‘Doorschuiven!’ Er wordt wat gewrongen en na een paar minuten zit iedereen.

‘Misschien hebben ze maar één drietonner’, zegt de man naast hem. Iemand anders schiet in de lach.

Na een minuut of tien in de lawaaiige vrachtwagen vermindert de drietonner snelheid om daarna door een poort de kazerne op te rijden.

Het voertuig stopt op een groot plein en de militair met de brede, gele strepen doet de achterklep open. Hans stapt als een van de laatsten uit en kijkt om zich heen. Naast het plein staan aan één kant een hek en aan de andere kant een paar gebouwen.

‘Naast elkaar opstellen’, zegt de militair die hun eerder op het station heeft gezegd naar de vrachtwagen te gaan. Het valt Hans nu pas op dat hij op de mouw van zijn uniformjas een goudkleurige omgekeerde V draagt.

Hans doet wat hem wordt gezegd. Vandaag begint een nieuw leven. Hij verwacht er niet veel van. *Anderhalf jaar. Niet opvallen, gewoon meelopen.*

‘Mijn naam is Halsema, voornaam sergeant’, begint de man met de gouden streep. ‘Iedereen blijft hier tot ik met jullie toekomstige commandant terugkom.’

De sergeant draait zich om en beent van hen vandaan.

‘Arrogante zak’, moppert de man naast hem. ‘Nou, ik bepaal zelf wel hoe ik hem aanspreek.’ Hij kijkt naar Hans, die zijn schouders ophaalt. Veel geluk daarmee. Dat zal die sergeant vast wel waarderen, denkt hij inwendig grinnikend.

De sergeant komt terug met naast hem een persoon van Indonesische afkomst. Die heeft een donkerbruine, korte jas en een beige broek aan. De militair draagt een bruine, brede riem en een smallere die over zijn rechterschouder loopt. In zijn hand houdt hij een stokje dat met donkerbruin leer is bekleed. Op zijn schouderepaulet prijkt een goudkleurige ster.

‘Ik ben luitenant Valk, jullie pelotonscommandant. Jullie zijn met een groep anderen die eerder vandaag zijn aangekomen, ingedeeld bij het tweede peloton van de Alfacompanie. De rest van de dag zal sergeant Halsema jullie begeleiden. Morgen begint de opleiding. Sergeant Halsema.’

De sergeant draait zich naar hem toe, zet zijn hakken tegen elkaar en salueert. Daarna richt hij zich tot hen en zegt: ‘Weekendtassen oppakken, achter elkaar gaan staan en volgen.’

De sergeant loopt het plein af naar een van de gebouwen. Hij gaat door een gang met links en rechts slaapzalen zonder deuren. Bij een ervan stopt Halsema en wijst naar rechts. Er staan twintig bedden.

‘Zoek een plaats en zet je weekendtas op bed. Daarna volgen.’

De meesten kijken wat onwennig in het rond. Hans loopt gelijk naar het raam en zet zijn weekendtas op een bed. Aan één kant een muur en aan de andere kant een slaper. *Beter dan aan twee kanten snurkers.*

‘Wordt het vandaag nog wat?’ vraagt Halsema aan de mannen die aarzelend naar de bedden kijken. ‘Alle matrassen zijn even dik of dun, kussens en dekens ook. Opschieten of we missen straks het eten.’

Dat helpt. Niet veel later staan de twintig buiten. De sergeant loopt in een stevige pas een minuut of tien langs een paar gebouwen. Hij stopt bij een loods waarvan de roldeuren open zijn. Er staan rijen tafels naast elkaar.

‘Luister. Je krijgt een plunjezak en daarin gaan al je kleding en uitrusting.’ Halsema wijst naar de voorste man en zegt hem naar de eerste tafel te gaan. Hans staat als derde in de rij. De sergeant wijst hem de derde tafel.

Er staat een militair met een rode streep op zijn epauletten. De soldaat loopt van de tafel vandaan en komt met een groene zak en kleding terug. Bruine sokken, groene hemden, ondergoed. ‘Twee maten’, grinnikt de soldaat en houdt een katoenen onderbroek omhoog. ‘Te groot en te klein. Inpakken en naar het volgende station.’

Ruim een uur later staat Hans met de plunjezak weer buiten. Bepaalde kleding en zijn schoenen moest hij passen. De bruine, leren schoenen voelen stug aan. Aan boord droegen ze sportschoenen of instappers met rubberzolen. Thuis meestal korte rubberlaarzen. Misschien valt het mee. *Nee, dat doet het vast niet, maar ik zal niet de enige zijn die last van blaren krijgt.*

Met de plunjezak komt de groep op de kamer aan. Aan de andere kant zijn de mannen bezig met het inpakken van hun kisten.

‘Kast inpakken en omkleden. Jij, keer de plunjezak op je bed om en geef me het *Handboek Soldaat*.’ Halsema wijst een van de mannen aan. ‘Alle kleding, met uitzondering van wat er in de kast wordt gehangen

zoals je uitgaanstenuue en de buitenjassen, wordt breedte *Handboek Soldaat* gevouwen. Kijk!

Met een paar bewegingen vouwt hij een onderbroek en een hemd en legt ze op elkaar. Het is precies zo breed als het handboek. 'Duidelijk?' vraagt hij ten overvloede. 'Gevechtstas.' Hij houdt een groene canvas tas met een paar riemen, omhoog. 'In het militaire jargon noemen we het een pukkel en de grotere tas ransel. Die uitrustingstukken komen op de kast, niet erin. In de pukkel vouw je het grondzeil en doe de messtins in de daarvoor bestemde vakken.' De sergeant pakt de uitrustingstukken en in een mum van tijd ligt de uitrusting op de kast. 'Koppel passend maken met de gespen. Schoenen rijgen we als volgt.'

Hans let goed op. Hij wil zich straks niet de gramschap van de sergeant op de hals halen.

'Ik kom over een uur terug. Jij zorgt dat iedereen dan klaar is. Hoe heet je?'

'Vos.'

'Vos, sergeant.'

'Eh, sorry, Vos, sergeant.'

'Heel goed. Regel dat. Omkleden in gevechtspak, vechtpet, koppel, hoge schoenen. Privékleding in de weekendtas.'

Hans grinnikt als Halsema is verdwenen. Vos staat er een moment beuteurd bij, maar pakt dan de koe bij de horens. 'Ik stel voor dat we ons best doen om over een uur klaar te staan.'

'En dat bepaal jij', zegt iemand snerend.

Dat is diezelfde gozer die eerder een opmerking op de appèlplaats maakte toen Halsema zijn "voornaam" noemde. Waarschijnlijk heet hij Van Eikelenstein of zoiets.

'Ik bepaal dat niet en als je niet wilt meewerken, dan doe je dat toch niet', zegt Vos, die er iets ouder uitziet, rustig.

Hans doet zijn best om alles zo goed mogelijk in zijn kast op te bergen en is een van de eersten van de groep die zich begint om te kleden. Hij trekt de groene onderbroek aan die duidelijk de maat "te groot" heeft terwijl het groene hemd in de andere categorie valt. Zijn gevechtsbroek is wat lang en de groene jas die hij in zijn broek propt, had ook een maatje kleiner gemogen. Zijn gevechtslaarzen passen wel goed. Hans

maakt de koppel op maat, zet zijn vechtpet, zoals het groene hoofddeksel door de sergeant werd betiteld, op en gaat op bed zitten.

Het duurt minder dan een uur voor Halsema terugkomt. Een aantal mannen is nog niet klaar met het inpakken van de kast, maar de meesten zijn dat wel. Vos is bezig om iemand met zijn koppel te helpen.

‘Hoe heet je?’ vraagt Halsema die voor zijn openstaande kast gaat staan aan hem.

‘De Koster’, zegt Hans. Mijn voornaam is soldaat, gaat het een moment geamuseerd door hem heen.

‘Kom als de sodemieter van je bed en ga staan’, zegt Halsema. ‘Heb je thuis geen manieren geleerd?’

Hans schrikt en komt schielijk van zijn bed. Nee, weinig, eigenlijk niets, had hij het liefst gezegd maar verder dan een ‘sorry’ komt hij niet.

‘Waarom zat je op je bed?’

‘Eh, omdat ik ermee klaar was, sergeant’, laat hij er haastig op volgen.

‘En waarom help je anderen niet?’

Hans kijkt hem een moment niet-begrijpend aan. Dat is geen moment bij hem opgekomen. ‘Niet aan gedacht’, mompelt hij.

‘Niet aan gedacht, sergeant.’

‘Niet aan gedacht, sergeant’, herhaalt hij.

Halsema schijnt tevreden en gaat van hem vandaan.

Verdomme, ik stond voor joker. Er zijn er een paar bij die gewoon te beroerd zijn om wat sneller te werken. En die zou ik moeten helpen? Nee, dat ben ik niet van plan. Aan boord liet iedereen zijn handen wapperen.

Hans loopt toch naar iemand toe, die bezig is om op een onhandige manier het grondzeil in zijn pukkel te murwen. ‘Laat mij maar even’, zegt hij.

De ander maakt direct een stap opzij. Binnen een minuut liggen de gevechtstas en de ransel op de kast.

‘Met vieren achter elkaar buiten opstellen.’

Halsema staat in het midden van de kamer. Hans loopt met de anderen naar buiten waar het andere deel van het peloton al staat. Er komen uit het gebouw veel meer soldaten, van wie sommigen op gewone schoenen zijn. Het weer is best lekker en het belooft een mooie avond te worden. *Althans voor een beetje normaal mens. Beetje flaneren met een leuke*

meid die mij af en toe onzedige voorstellen in mijn oor fluistert. In Rio deden de vrouwen dat ook. Probleem was dat hij er daar geen woord van verstond. Misschien ging het toen om geld, grinnikt hij inwendig.

‘Kiezen op elkaar’, zegt een sergeant die Hans nog niet eerder heeft gezien. De man is klein van stuk en draagt een bril met een dun metalen montuur. Een smurf is er niets bij, denkt Hans die zijn gezicht strak in de plooi houdt. *Zou ik ook sergeant kunnen worden? Beetje anderen commanderen lukt mij vast wel.*

Luitenant Valk komt naar buiten en stelt zich voor hen op. Hans kijkt naar links en rechts waar ook pelotons staan.

Waar wachten we op? Dit is typisch militaire dienst. Verzijl heeft hem gezegd dat meer dan de helft van je diensttijd uit wachten bestaat, een kwart uit poetsen en de rest uit daadwerkelijk iets doen. Er wordt hier en daar een opmerking gemaakt en iemand schiet in de lach.

‘Koppen dicht’, zegt de smurf en draait zich om. Halsema, die ook voor het peloton staat, kijkt achterom, maar zegt niets. Het wordt weer stil.

Na een paar minuten komen er twee personen uit het gebouw. De voorste draagt drie sterren en de militair erachter twee kleine gouden strepen met een groene lauwerkrans eromheen. Die persoon heeft een zwarte stok onder zijn arm met een zilverkleurige knop.

‘Mijn naam is kapitein Woerkom en naast mij staat de compagnies-sergeant-majoor Tuin. Jullie zullen twee maanden hier worden opgeleid waarna je naar een paraat onderdeel gaat. Doe je best en zorg dat ik geen klachten krijg. Bij dezen staat iedereen onder de krijgstucht. Dat is een speciale wet voor allen die Hare Majesteits wapenrok dragen.’

Woerkom kijkt nog eens naar de drie pelotons. Daarna verdwijnen hij en de sergeant-majoor weer in het gebouw.

‘Buiten opstellen.’

Smurf. Luid en duidelijk. Voornaam ook sergeant. Hans loopt de kleine onderofficier voorbij zonder hem aan te kijken en gaat naar buiten waar hij naast Vos gaat staan. Het duurt even voor het peloton, in totaal achtendertig man, in tien rijen staat aangetreden.

‘Jullie zijn net zo snel als dikke stront’, zegt de sergeant en zet zijn bril recht. ‘Volgende keer sneller. Blijf naast elkaar in de pas lopen. We gaan naar de eetzaal. Om zeven uur verder met de wasnummertjes.’

Ze lopen naast elkaar naar de eetzaal, maar van in de pas blijven lopen, komt weinig terecht. De sergeant loopt voorop en let er niet op. Hij had waarschijnlijk niets anders verwacht.

Er staat voor de eetzaal al een ander peloton. De mannen gaan vrij vlot achter elkaar naar binnen. Na een minuut of tien is zijn peloton aan de beurt.

‘Petten af, eerste rij naar binnen.’

Hans is met Vos de derde rij. Hij gaat naar binnen en pakt een plate met daarop drie vakken. Op een bord staat geschreven: aardappelpuree, rode kool, goulash, vla. Hij komt bij het loket en steekt zijn plate naar voren. Er staan een aantal koks en soldaten met witte, plastic schorten voorgebonden, achter gamellen met eten. De soldaat kwakt de puree in het grootste vak. Daarna het volgende station voor de rode kool die in een ander vak van de plate wordt gedeponereerd, gevolgd door een behoorlijke schep goulash, die deels in het vak komt waar een paar seconden later ook de vla ligt. *Lekker. Goulash met vla.* In een bak ligt bestek en Hans pakt een lepel en een vork. Hij loopt achter Vos aan en gaat op een van de krukken die aan de lange tafels zijn vastgemaakt zitten. De eetzaal is groot en er klinkt geroezemoes. Hij wil iets tegen Vos zeggen als hij ziet dat hij bidt. *Geen kruisteken, vast protestant of zoiets. Bij hem zwemt de goulash deels ook in de vla.*

‘Smakelijk’, zegt Hans en pakt zijn vork.

‘Ziet er goed uit’, zegt Vos.

‘Behalve de goulash in de vla. Is bij jou ook gelukt’, grinnikt Hans.

‘Het komt in je maag ook bij elkaar’, merkt Vos droog op en begint te eten.

Het smaakt hem goed. Best veel goulash, maar een beetje meer puree had gemogen.

‘Hoe heet je? Mijn naam is Johannes, maar iedereen noemt me Johan.’

‘Hans, Hans de Koster. Jij bent wat ouder dan de meesten op onze kamer, niet?’ vraagt Hans nieuwsgierig.

‘Ja, ik heb gestudeerd, maar kreeg geen uitstel en moest in dienst. Jij?’

‘Van boord geplukt. Wel, toen ik in Rotterdam van boord stapte. De marechaussee heeft me naar de keuringsraad gebracht. Ik word over twee weken eenentwintig. Ik had liever blijven varen, maar het is niet anders.’

‘Gewoon het beste van maken, wat dat ook uiteindelijk wordt. Ik haal nog wat bij.’

‘Doe ik ook.’

Hans is er niet rouwig om dat hij om tien uur onder de wol ligt. Het was een lange, eerste dag. Morgen om zes uur reveille, zoals dat heet. Zijn ogen vallen, ondanks het gesnurk van iemand die niet ver van hem slaapt, dicht. Zijn laatste gedachte gaat uit naar een Braziliaanse die hem iets verleidelijks in zijn oor fluistert. Of vroeg ze om geld? Dat laatste, zou Verzijl zeggen.

De eerste week worden de rekruten, door soldaten die al langer op de kazerne rondlopen “fillers” genoemd, overdonderd met lessen die vaak door een sergeant der eerste klasse, te herkennen aan anderhalve gouden streep op de epauletten, worden gegeven. De luitenant heeft hem als de pelotonssergeant Bekkering voorgesteld. Hans weet nu ook wat onderofficieren en officieren zijn. Bekkering is een vriendelijke man die zijn lessen met grappen en grollen doorspekt. Daarnaast zijn er drie sergeanten, de groepscommandanten. Halsema heeft zich al eerder met hen bemoeid, maar hij en Vos krijgen Rooymans, volgens Hans een smurf, als hun commandant.

Tijdens een kantinepauze van twintig minuten zitten ze met de groep in een hoek bij elkaar. Hans heeft een flesje cola voor zich staan en werkt een gevulde koek naar binnen. Hij moet zich beheersen om niet nog eens naar het buffet te gaan. Het is pas kwart over tien, maar hij stikt van de honger. Ze hebben een les “rangen en graden” achter de rug met het advies van Bekkering om die uit het hoofd te leren. De exercitie-les werd door Rooymans gegeven. Het geschreeuw van de smurf dreunt nog na in zijn oren.

‘Rooymans slooft zich behoorlijk uit terwijl hij, net als wij, dienstplichtig is,’ zegt er een.

‘Hij naait je een oor aan als hij er de kans voor krijgt’, meent een ander.

‘Het is bijna tijd, we moeten naar de filmzaal voor een les krijgstuicht’, merkt Vos op. ‘Het is beter om niet te laat te komen.’

‘Joh, ze wachten wel op ons’, grinnikt iemand met blond haar en een zuidelijke tongval.

‘Dat denk ik niet.’ Vos staat op en loopt naar de deur.

Hans aarzelt een moment en hij is niet de enige. Maar dan komt hij omhoog en loopt achter hem aan. Nog voor hij bij de trap is, heeft hij Vos ingehaald. Achter hem volgen anderen.

Ze zijn ruim op tijd voor de luitenant verschijnt met in zijn hand het met leer beklede stokje. Bekkering zegt hun op te staan en roept: ‘Geef acht!’ of iets dat daar op lijkt. De soldaten schreeuwen ‘links-rechts’. De bedoeling is om zo eenheid in de handeling te krijgen. Rooymans heeft gisteren gezegd dat hij twijfelde of de groep de intelligentie bezit om dat te begrijpen en ernaar te handelen.

Bekkering draait zich naar Valk en meldt dat het peloton voltallig aanwezig is. Dat blijkt een vergissing. Hij is nauwelijks uitgesproken of er komen twee mannen naar binnen.

‘Ga zitten’, zegt de pelotonssergeant en loopt naar de deur.

‘Dat muisje heeft nog een staartje’, fluistert Vos, die naast hem zit, in zijn oor.

Na de saaie les worden de groepen naar de wapenkamer afgemarcheerd waar iedereen voor de eerste keer een geweer krijgt met een doosje en een grijs zeil. Het is goed weer en de wapenles wordt op een grasveld achter de gebouwen naast het voetbalveld, waar ook de hinderbaan ligt, gegeven.

‘Dit geweer heet FAL. Weet iemand wat dat betekent?’ vraagt Rooymans met een gezicht alsof hij daar geen antwoord op verwacht.

‘Fusil Automatique Léger’, zegt iemand in de groep.

Hans kijkt achterom. De soldaat heeft rood haar en sproeten en ziet er jong uit.

‘Jij bent vast de slimste thuis’, sneert Rooymans. ‘Deze les gaan we leren om het wapen uit elkaar te halen en weer in elkaar te zetten.’

Hans volgt de les met interesse. Een geweer! Hij kan niet wachten om ermee te schieten en volgt de aanwijzingen van de instructeur zo goed mogelijk op. Alle onderdelen moeten op het zeil worden neergelegd waar in rode tekeningen staat aangegeven welk deel waar moet komen. Rooymans noemt alle delen van het wapen op waarna iedereen hem stapsgewijs moet volgen om het weer in elkaar te zetten. Hoewel een kind volgens Hans de was kan doen, lukt het enkelen niet om de sergeant bij te houden. Het gevolg is een paar hatelijke opmerkingen van de instructeur.

‘Postma, ben je motorisch debiel?’ vraagt hij aan een van de soldaten, die de afsluiter niet in het afsluiterhuis krijgt.

De aangesprokene zegt niets. De soldaat naast hem, neemt het onderdeel van hem over en een seconde later zijn de twee delen met elkaar verbonden.

‘Assers, had ik je gevraagd om je ermee te bemoeien?’ vraagt de onderofficier dreigend. ‘Sta op en ren om het voetbalveld.’

‘Ja, maar...’ begint Assers verbluft.

‘Wordt het nog wat? Als je niet opschiet, laat ik de hele groep rond het voetbalveld rennen!’

‘Wat een eikel’, hoort Hans achter hem.

Assers kijkt nog eens aarzelend naar de anderen van zijn groep, maar beslist dan om toch maar aan de opdracht te voldoen. Hij staat op en begint aan het rondje. Ondertussen worden de wapens weer in elkaar gezet en is het wachten tot Assers daar ook mee klaar is nadat hij hijgend achter het zeil is gaan zitten.

Diezelfde avond na het eten, een “blauwe hap”, zoals de smakelijke nasi genoemd wordt, met als toetje een banaan, komt Bekkering met twee mannen in burger de kamer binnen. ‘Dit zijn de soldaten Aaften en Heeswijk. Zij zijn de vertegenwoordigers van de VVDM om jullie tekst en uitleg over de soldatenvakbond te geven.’ Met die woorden verdwijnt hij van de kamer.

‘Mijn naam is Derk Aaften en dit is mijn collega Fons Heeswijk. Ik zal jullie iets over het ontstaan van de Vereniging van Dienstplichtig Militairen en de doelstelling vertellen, vragen beantwoorden en als laatste iedereen verzoeken om lid van onze vakbond te worden.’